

Οι απαρχές της επιστημονικής μελέτης των ονείρων

/ [Πεμπουσσία](http://www.pemptousia.gr)· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Μετά τις εισαγωγικές σημειώσεις της, η μελέτη του κ. Δημήτρη Τσιολακίδη για τη θεολογική εξέταση της φροϋδικής ανάλυσης των ονείρων (προηγούμενη δημοσίευση: [http:// www.pemptousia.gr/?p=88322](http://www.pemptousia.gr/?p=88322)) εισέρχεται στις πρώτες ενότητες του κυρίως θέματός της.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΦΡΟΪΝΤ

Ο σκοπός του Φρόυντ ερευνώντας το πρόβλημα του ονείρου είναι να παραμείνει εντός των ορίων του τομέα της νευροπαθολογίας καθώς το αναγνωρίζει ως ψυχικό φαινόμενο, και παράλληλα να επανακαθορίσει τους όρους ερμηνείας του ονείρου. Ακολουθεί μια επιστημονική διαδικασία προσέγγισης στα άδυτα του ονείρου, ώστε να εισδύσει εκεί που μέχρι πρότινος η επιστημονική καταγραφή δε κατόρθωσε να εγγίσει, όντας περιορισμένη στην περιγραφή των ονειρικών εικόνων.

Στόχος του Φρόυντ είναι να καλύψει τα κενά και να διευρύνει την σχετική με τα όνειρα αντίληψη, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της αναζήτησής του στην ουσία του ονείρου και στην αρχή από την οποία πηγάζουν τα όνειρα. Κεντρική ιδέα του Φρόυντ είναι ότι: κανένα όνειρο δεν είναι χωρίς αξία, και κάθε όνειρο κρύβει ένα κρυφό νόημα. Πρόθεσή του όπως ο ίδιος διατείνεται είναι να αποδείξει μια ψυχολογική τεχνική που να επιτρέπει την ερμηνεία των ονείρων, με την εφαρμογή της οποίας κάθε όνειρο εμφανίζεται ως ψυχικό φαινόμενο.

Στην πραγμάτευσή του επιχειρεί να εξηγήσει τους μηχανισμούς διαμόρφωσης του ονείρου τους οποίους υποδεικνύει με τον όρο «διεργασίες του ονείρου» και να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα για «τη φύση των ψυχικών δυνάμεων που η συγχώνευση και η σύγκρουσή τους δημιουργούν το όνειρο»[1] Για το σκοπό αυτό αντλεί το υλικό του από δικά του όνειρα και όνειρα των ασθενών του.

Ο Φρόνυτ κάνει σύντομη αναφορά στα υπολείμματα προεπιστημονικών αντιλήψεων για το όνειρο όπως αυτές παρουσιάζονται στις δοξασίες πρωτόγονων λαών τις οποίες όμως συναντάμε και στους λαούς της κλασικής αρχαιότητας, που ομοίως με τις πρώτες τονίζουν την υπερφυσική προέλευση του ονείρου. Υπήρχε η σταθερή πεποίθηση ότι τα όνειρα ήταν δίαυλος επικοινωνίας με τον υπερφυσικό κόσμο και φορείς αποκαλύψεων προερχόμενων από θεούς και δαίμονες. Αναγνώριζαν μια σκοπιμότητα στα όνειρα που είχε ιδιαίτερη σημασία για τον ονειρευόμενο, και η οποία αφορούσε την ανάγκη να γνωρίσει τα μελλούμενα.

Η ευρεία ποικιλία του περιεχομένου των ονείρων και η αίσθηση που προκαλούσαν συντέλεσαν στην αδυναμία διατύπωσης μιας ενιαίας αντίληψης.

Πριν τον Αριστοτέλη οι αρχαίοι θεωρούσαν τα όνειρα μια θεϊκή έμπνευση. Γίνεται μνεία στην Αριστοτελική θεώρηση για τα όνειρα σύμφωνα με την οποία είναι αντικείμενα ψυχολογικής έρευνας και όχι έργο θεών με θεϊκή ουσία αλλά δαιμονική, κατ' αντιστοιχία της φύσης που επίσης ήταν δαιμονική. Έτσι το όνειρο παύει να είναι υπερφυσική αποκάλυψη και ακολουθεί τους νόμους του ανθρώπινου πνεύματος στο οποίο αναγνωρίζονται συγγενικοί δεσμοί με το θείο. «Ο Αριστοτέλης γνωρίζει μερικούς από τους χαρακτήρες των εκδηλώσεων του ονείρου, όπως το γεγονός πως το όνειρο διευρύνει ορισμένους μικρούς ερεθισμούς που συνέβησαν στη διάρκεια του ύπνου (νομίζουμε πως περνούσαμε μέσα από τη φωτιά και πως ζεσταινόμαστε πολύ τη στιγμή που κάποιο μέλος μας υφίσταται μονάχα μια ελαφρά θέρμανση) απ' αυτό συμπεραίνει πως τα όνειρα μπορούν να αποκαλύψουν στο γιατρό τα πρώτα σημάδια μιας αλλαγής στην κατάσταση του σώματος που δεν είναι αντιληπτά στην κατάσταση της εγρήγορσης».[2]

Υπήρχε διάκριση των ονείρων σε αληθινά και πολυσήμαντα και σε απατηλά και διαιρούσαν τα όνειρα σε δύο τάξεις. Η μία θεωρούνταν ότι «όφειλε την προέλευσή της στο παρόν και στο παρελθόν χωρίς να προσφέρει αποκαλύψεις για το μέλλον περιελάμβανε τα ενύπνια που αποδείχνουν αμέσως την παράσταση ή το αντίθετό της όπως π.χ. την πείνα και τον κατευνασμό της και τα **Φαντάσματα**, που διευρύνουν με φανταστικό τρόπο την δεδομένη παράσταση, όπως παραδείγματος χάρη ο βραχνάς -εφιάλτης.

Αντίθετα η άλλη τάξη των ονείρων εθεωρείτο ότι προσδιόριζε το μέλλον, σ' αυτήν ανήκαν: « 1) η άμεση προφητεία που τη δεχόταν στο όνειρο (χρηματισμός oraculum [3]), 2) η πρόρρηση ενός γεγονότος που πρόκειται να συμβεί(όραμα visio) 3) το συμβολικό όνειρο που χρειαζόταν μian εξήγηση (όνειρος somnium). Αυτή η θεωρία διατηρήθηκε για πολλούς αιώνες.»[4] Η αντίληψη των αρχαίων έκανε λόγο «στην κύρια εντύπωση που μας προκαλούν το πρωί οι αναμνήσεις που απέμειναν

από το όνειρο, γιατί σ' αυτές τις αναμνήσεις το όνειρο αντιτίθεται στο περιεχόμενο της συνείδησής μας ως κάτι το ξένο, που προέρχεται από έναν άλλο κόσμο».[5]

Σύμφωνα με τον Φρόυντ κάθε προηγούμενη αναφορά είτε προέρχεται από θρησκευτικούς και μυστικούς συγγραφείς είτε από φιλοσοφικές σχολές απηχεί στο μεγαλύτερο κομμάτι της την πανάρχαια αντίληψη για τη θεϊκή προέλευση του ονείρου, και σίγουρα δεν μπορεί να σταθεί στο ύψος των απαιτήσεων μιας επιστημονικά θεμελιωμένης ερμηνείας. Επίσης ανοιχτό θέμα προς έρευνα και μελέτη για τον Φρόυντ παραμένει το πρόβλημα της μαντικής και προφητικής ικανότητας του ονείρου, καθώς τα οράματα των ονείρων χρησιμοποιούνται από ανθρώπους που προσπαθούν να στηρίξουν την πίστη τους που προϋποθέτει την ύπαρξη υπερφυσικών δυνάμεων.

Συγκεκριμένα ο Φρόυντ κλίνει προς μία τάση της εποχής του που είναι η πραγμάτευση της ψυχολογίας του ονείρου και αποβλέπει στην απεμπλοκή του «από ανάλογες με το όνειρο ψυχοπαθολογικές καταστάσεις όπως οι ψευδαισθήσεις τα οράματα οι παραισθήσεις κλπ.»[6] Στην ερμηνευτική του απόπειρα παραθέτει σειρά τοποθετήσεων σύγχρονων και προγενέστερων που αφορούν το φαινόμενο του ονείρου ανατρέχοντας στη φιλολογική παραγωγή, και υπογραμμίζει τις διαφορές που εμφανίζονται και που οδηγούν είτε σε διαμετρικά αντίθετες αντιλήψεις είτε σε εν μέρει ομοιότητες. Σχετική μνεία γίνεται στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο Σχέσεις Ονείρου και Εγρήγορσης. Πρόκειται για δύο φαινόμενα που αφορούν στο περιεχόμενο του ονείρου.

[Συνεχίζεται]

[1] Βλ. Σίγκμουντ Φρόυντ, *Άπαντα Η Ερμηνευτική των Ονείρων*, Μτφ. Μίνας Ζωγράφου- Μερναίου, Πανεκδοτική, Αθήναι 1968, Τόμος Όγδοος, σ.13

[2]Σίγκμουντ Φρόυντ *αυτόθι* σ.14

[3] Σημ. εννοεί χρησιμοδοσία

[4] Του αυτού *αυτόθι* σ.15

[5] Του αυτού *αυτόθι* σ.15

[6] Του αυτού *αυτόθι* σ.16

[7] *Αυτόθι* σ.18

[8] Του αυτού *αυτόθι* σ.19